

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 65.012.32.001.16

О. В. КУХЛЕНКО, д-р екон. наук, проф.

О. Б. ПІРІАШВІЛІ, аспірант

(Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, м. Київ)

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ УКРАЇНИ

Наукові праці МАУП, 2001, вип. 2, с. 82–84

Відсутність у минулому власної регіональної політики призвела до виникнення значних диспропорцій у територіальній структурі національної економіки, неефективного використання переваг територіального поділу праці, природно-ресурсного та науково-виробничого потенціалу населених пунктів, надмірного забруднення навколишнього природного середовища у багатьох містах і населених пунктах.

Не досягнуто комплексного розвитку міст, селищ і сіл, не реалізуються можливості окре-

мих населених пунктів щодо міжнародної інтеграції України, розвитку спільного підприємництва в галузі туризму, оздоровлення і відпочинку, залучення до господарської діяльності іноземних інвестицій. Малим і середнім містам набагато важче, ніж столиці, обласним центрам, містам-мільйонникам. У тих хоча й проблем більше, зате можливості ширші – залучають інвестиції, налагоджують партнерські відносини із зарубіжжям, тобто легше входять у ринок. А у малих і середніх містах десятиліттями не

зводиться житло, їм дедалі важче утримувати латане-перелатане комунальне господарство, гостро стоїть проблема бездоріжжя.

Все це зумовлює необхідність проведення у життя цілеспрямованих заходів державної регіональної економічної політики, які змогли б забезпечити ефективне регулювання процесів розвитку населених пунктів країни, узгодження дій центральних і місцевих органів влади та управління щодо структурної перебудови економіки, послідовного впровадження ринкових відносин.

Стратегічний курс держави розрахований на тривалу перспективу і передбачає послідовне розв'язання таких великомасштабних завдань:

- структурна перебудова економіки населених пунктів з надмірною концентрацією підприємств важкої індустрії та складною екологічною обстановкою. Це насамперед населені пункти Донецької, Дніпропетровської, Запорізької, Луганської областей, міст Києва, Харкова, Одеси, Кривого Рогу, Маріуполя та Макіївки;

- розвиток експорто- та імпортозамінних виробництв у населених пунктах, де для цього є сприятливі умови: вигідне транспортно-географічне положення; необхідний економічний та науковий потенціал;

- сприяння більш повній зайнятості населення у населених пунктах шляхом створення нових робочих місць у галузях, що розвиваються у споживчій сфері та в організаціях ринкової інфраструктури;

- істотне оздоровлення навколишнього середовища в населених пунктах промислових центрів Донбасу, Придніпров'я, Прикарпаття, а також в населених пунктах, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС;

- якнайповніше використання рекреаційних ресурсів населених пунктів Криму, узбережжя Чорного та Азовського морів, Карпат, сприятливих за кліматичними і природними факторами населених пунктів Волинської, Вінницької, Полтавської, Черкаської та інших областей; створення в цих населених пунктах розгалуженої мережі транспортних комунікацій, об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури, інших об'єктів сучасного сервісу з метою формування у майбутньому високорозвинених рекреаційно-туристичних та оздоровчо-лікувальних комплексів загальнодержавного та міжнародного значення;

- послідовне здійснення програм комплексного облаштування в населених пунктах депортованих народів, які повертаються на місця традиційного проживання;

- забезпечення населених пунктів якісною питною водою, припинення скидання стічних вод у водойми та ріки, поліпшення демографічної ситуації з метою усунення негативних наслідків, пов'язаних з високою смертністю і низькою народжуваністю.

Першочергові поточні завдання щодо розвитку населених пунктів:

- створення нормативно-правової та методологічної бази управління населених пунктів;

- забезпечення стабілізації виробництва і відновлення економічного зростання у кожному населеному пункті, підвищення рівня добробуту населення;

- сприяння формуванню в усіх населених пунктах багатокладної економіки, а також інституціональної та ринкової інфраструктури;

- залучення працівників, які звільняються, до роботи на підприємства галузей господарства, що розвиваються, у сферу обслуговування і споживання; організація професійної підготовки кадрів для нових прогресивних виробництв;

- створення сприятливих організаційних і правових умов для функціонування спеціальних (вільних) економічних зон у відповідних населених пунктах;

- сприяння широкому розвитку прикордонної торгівлі, міжрегіонального та міжнародного співробітництва міст, насамперед з країнами СНД.

Розглядаючи фінансовий аспект регіональної політики, відзначимо, що передусім слід виробити чіткий механізм взаємовідносин центру і рівнів місцевого самоврядування, а вже потім приступати до реформування основного елемента цих взаємовідносин – фінансового. Необхідно доцільно скоротити пряме бюджетне фінансування капітального будівництва і відповідно збільшити обсяги непрямого фінансування, видаючи державні гарантії під кредити комерційних банків.

Потрібно створити однакові для всіх населених пунктів умови формування і використання місцевих фінансових ресурсів, що потребує коригування бюджетної та податкової політики. Сьогодні переважна більшість міст не має достатніх ресурсів для забезпечення нормального функціонування своєї інфраструктури, об'єктів соціально-культурної сфери, здійснення заходів щодо соціального захисту населення. Значною мірою це зумовлено недосконалістю законодавства, передусім щодо впорядкування міжбюджетних взаємовідносин, фінансового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування, раціонального поєднання засад

централізації та децентралізації в державному управлінні. Нині керівники міст збирають податки, а центр лише концентрує їх.

Законом “Про Державний бюджет України на 2001 рік” повинні безпосередньо затверджуватись трансферти (дотації) до обласних, районних бюджетів, бюджетів сіл, селищ, міст обласного і районного значення, а також нормативи щоденних перерахувань від загальнодержавних податків та зборів, що стягуються на території адміністративних одиниць. І ще такий важливий момент: доходи і видатки необхідно обчислювати виключно на формальній основі.

Для залучення капіталу незалежних інвесторів потрібно створити систему диференційованих податкових пільг, які компенсували б несприятливий інвестиційний клімат. До такої системи входять: субсидії за рахунок Державного бюджету, місцевих бюджетів на інвестування проектів у пріоритетні галузі економіки; звільнення від податків коштів підприємств, які направляються на розвиток своїх виробництв; надання пільгових кредитів громадянам на житлове будівництво додатково до їх власних заощаджень.

З метою підвищення ролі місцевих бюджетів необхідно:

- запровадити нормативно розрахункові методи надання бюджетам населених пунктів усіх рівнів централізованої підтримки, застосувати дольовий метод фінансування видатків, що мають загальнодержавне значення;
- більш об'єктивно оцінювати потреби населених пунктів у бюджетних ресурсах на основі диференційованих соціальних і бюджетних нормативів;
- забезпечити стабільність у формуванні доходної частини бюджетів населених пунктів з урахуванням повноважень органів місцевого самоврядування.

Для сталого розвитку населених пунктів необхідно знайти можливості залучення нових джерел інвестування, насамперед довгострокових банківських кредитів, страхових, інвестиційних та інших комерційних фондів. При цьому слід передбачити гнучкий порядок становлення резервних вимог Національного банку України щодо коштів, які спрямовуються комерційними банками на довгострокове кредитування. Крім того, не-

обхідно активізувати традиційні джерела інвестування (бюджетні кошти, державні цільові кредити, власні кошти підприємств різних форм господарювання, ресурси позабюджетних фінансових установ).

Населені пункти недостатньо беруть участь у залученні інвестицій. З метою активізації цього процесу потрібно створити однакові для всіх населених пунктів умови формування та використання місцевих фінансових ресурсів на цілі інвестування, що потребує, зокрема, визначеного коригування бюджетної та податкової політики.

Необхідно створити у населених пунктах централізовані фонди довгострокових кредитів для фінансування пріоритетних об'єктів. У зв'язку з цим слід сформувати фонди за рахунок частки амортизаційних відрахувань підприємств з видачею довгострокових зобов'язань Національного банку України з наступним погашенням за рахунок повернення позики та сплати пільгових відсотків.

“Безкоштовне” бюджетне фінансування залишилося в минулому, і зараз стає актуальним питання про залучення фінансових ресурсів на ринку капіталів для розв'язання соціально-економічних проблем розвитку населених пунктів. Розробка альтернативних джерел фінансування інвестиційних проектів – це нагальна потреба за нинішніх умов. Зокрема, необхідно більш докладно і дохідливо довести до населення України інформацію про особливості розміщення облігацій місцевих позик, права та обов'язки їх власників і емітентів. Тільки тоді можна очікувати позитивні зміни. Наприклад, у Москві майже 80 % усіх грошових надходжень для реалізації інвестиційних проектів отримано за рахунок розміщення облігацій місцевих позик.

Необхідно створювати в органах місцевої влади спеціалізовані місцеві ради, комітети з муніципальних займів, експертні ради для багатоступінчастого проходження інвестиційних проектів і жорсткого контролю за використанням залучених коштів. Слід активізувати в цьому напрямку діяльність інвестиційних консультантів і генеральних агентів стосовно розміщення облігацій місцевих позик. Ці заходи дадуть змогу істотно підвищити обсяги інвестиційного забезпечення програм сталого розвитку населених пунктів України.